

Higiena w pasiece

09.02.2010.

Higiena w pasiece polega na unikaniu wszystkiego co sprzyja rozwojowi chorób pszczelich i zapobiega zarażeniu się pszczoł. Obejmuje ona całokształt warunków, które należy przestrzegać, aby utrzymywać rodziny pszczoły w dobrym stanie zdrowia. Rozważając pojęcie higieny w pasiece należy uwzględnić następujące sprawy:

- higienę pasieczyska i ustawienia uli
- higienę utrzymywaną w ulu i gnieździe pszczelim
- higienę utrzymywania i odżywiania pszczoł
- higienę pojenia pszczoł
- higienę pracy w pasiece
- odkażanie w pasiece
- odkażanie uli i ich wyposażenia
- odkażanie sprzętu pasiecznego
- odkażanie plastrów
- gruntowne odkażanie pasieki
- środki odkażające w pasiece

Ad. 1. Silne nagrzewanie się uli w czasie upałów letnich sprzyja rozwojowi niektórych chorób pszczoł, np. kiślicy czy zgnilca złośliwego. Te choroby rozwijają się bowiem intensywnie latem. Z tych względów pasieczysko powinno być lekko ocienione, obsiane trawą. Ule powinny stać pod drzewami. Placyki przed ulami dobrze jest wybetonować, aby móc kontrolować i zauważyć chore i martwe pszczoły oraz wyrzucany przez pszczoły czerw. Na pasieczysku nie mogą walać się ramki z woszczyną, kawałki suszu. W pracowni pasiecznej należy utrzymywać ład i porządek. Susz przechowywać w szczelnych torbach lub ubijać w twarde kule. Zapobiega to rozwojowi motylicy i rozwlekaniu zarazków przez dostające się tam pszczoły. Ule na pasieczniku powinno się rozstawiać w dużych odstępach (nie mniej niż 2-3 m). Ule pomalowane na różne kolory (biały, żółty, niebieski, ciemnoczerwony) zmniejszą możliwość błędzenia pszczoł. Rodziny podejrzane o chorobę oznacza się i jeżeli to możliwe wywozi w inne miejsce, aby odizolować je od zdrowych rodzin. Próbkę z rodzin podejrzanych o chorobę wysyła się do laboratorium.

Ad. 2. Ul powinien być w dobrym stanie i zapewnić pszczołom dobrą wentylację. Nieszczelne daszki uli sprzyjają zawilgoceniom gniazda, a szpary w ścianach ułatwiają szkodnikom i pasożytom wejście do gniazda. Dennice uli na wiosnę należy dokładnie oczyścić, zaś górne beleczki ramek i ścieśniacze gniazda umyć i oczyścić z kitu. Po zimie, przy stwierdzeniu biegunki, pszczoły należy przenieść do innego ula, zaś wnętrze tego ula i ramki oskrobać i wyszorować stosując roztwór formaliny (4%).

Zródłem zarazków mogą być także stare czarne plastry. Należy je wybrakować i wytopić na wosk. Na zimę dostosować wielkość gniazda do siły rodziny i starannie ocieplić szczególnie wiosną w czasie nocnych chłódów i zmiennej temperatury dnia. Wylotu uli powinny mieć wymiary zapewniające dobrą wentylację gniazda w okresie zimy, wiosny i lata, dostosowane do danej pory roku. Ad. 3. Do zimowli powinno się pozostawiać tylko silne rodziny, dobrze zaopatrzone w pokarm i pierzgę, z młodymi matkami z danego roku lub jednorocznymi. Potomstwo starych matek jest bowiem mniej odporne na choroby i niesprzyjające warunki zimowli. Matki powinny pochodzić z rodzin całkowicie zdrowych, odznaczających się wysoką wydajnością. Matki mogą bowiem przekazywać potomstwu skłonności do pewnych chorób zakaźnych. Wskazane jest, aby co 2-3 lata przeprowadzić wymianę matek przez sprowadzenie ich z pasiek hodowlanych i zarodowych. W ciągu całego sezonu pszczołom należy zapewnić i zaopatrzyć w zapasy pokarmu i pyłku. Zapobiega to przed kiślicą. Nie należy zimować pszczoł na miodzie spadziowym, który ma duże ilości błonnika wywołującego biegunkę. Dobrym pokarmem na zimę jest miód nektarowy z wiosny lub czysty cukier.

Ad. 4. Pszczoły mogą pobierać na wiosnę wodę z zanieczyszczonych kałuż lub gnojówek. Przynoszą tym do ula różne drobnoustroje, np. zarazki paratyfusu. Stąd niezbędne jest w pasiece czysto utrzymane poidło. Stosuje się poidła z wodą spływającą na deskę. Skoro w pobliżu pasieki znajduje się źródło wody wypływające na żwir stosowanie poidła jest zbędne. Ad. 5. Higiena pracy w pasiece to stosowanie właściwej odzieży do pracy i odkażanie narzędzi. Płaszcz i ubranie robocze uszyte z jasnego materiału, który łatwo jest wyprać i wygotować. Myjemy ręce przed przystąpieniem do przeglądu rodzin. Potrzebna jest miednica wody, mydło i ręcznik. Skoro w ulu stwierdzamy chorobę myjemy ręce przed i po przeglądzie i stosujemy płyn odkażający (woda karbolowa, spirytus skażony). Narzędzia stosowane przy przeglądzie oczyszcza się spirytusem skażonym po pracy. Przy wprowadzaniu do pasieki obcych rójów, gdy w okolicy występuje choroba zakaźna, należy postępować bardzo ostrożnie. Taki osadzony rój przetrzymać do końca sezonu w oddaleniu od pasieki. Ad. 6. Odkażanie całkowite w pasiece następuje wówczas, gdy 1 rodzina lub więcej zarażone zostały chorobami zaraźliwymi, tj. kiślica lub zgnilec złośliwy. W takiej sytuacji odkażeniu podlegają ule, sprzęt, woszczyna i wszystkie przedmioty, które miały styczność z zarażonymi pszczołami. Należy doprowadzić tym do całkowitego wyłęgania zarazków chorobotwórczych. Stosujemy dwa rodzaje odkażania:

- zapobiegawcze - w celu niedopuszczenia do zarażenia pasieki
- wyniszczające - w celu gruntownego zniszczenia zarazków w pasiece

Zapobiegawczo odkażamy po kolei wszystkie ule, odkażamy narzędzia, odzież, ramki itp. Wyniszczająco - przez opalenie wnętrza ula, mycie sodą kaustyczną, lizolem i kwasem octowym. Ad. 7. Odkazać możemy jedynie ule drewniane w wykonaniu ze styropianu twardego. Te ostatnie niektórymi tylko środkami. Przy zgnilcu złośliwym należy spalić maty słomiane, płótna, słomę i inny wymienny sprzęt stosowany przy ociepleniu ula. Wnętrze ula należy oskrobać z kitu, przy użyciu lampy lutowniczej dokładnie wypalić. Wnętrze ula można wypalić także papierem lub garścią słomy. Przy gruntownym odkażaniu wypalić 2-3 mm warstwę wnętrza ula i doprowadzić do jej zwęglenia. Narożniki ula i wylotek - opalić lampą benzynową. Następnie, przy użyciu sody kaustycznej dokładnie szorujemy i myjemy wnętrze ula gorącym roztworem. Ul taki suszy się na słońcu i maluje. Rami stare i skażone należy spalić. Przy chorobie zarodnikowcowej oskrobane wnętrza ula odkazić przez kilkakrotne wytarcie szmatką zwilżoną stężonym kwasem octowym bądź mrówkowym. Należy pamiętać, aby postępować ostrożnie, chroniąc ręce i drogi oddechowe. Ad. 8. Narzędzia metalowe odkażamy przez opalenie płomieniem spirytusu. Także podkurzacz obmyć spirytusem lub kwasem. Miodarkę odkazić przez kilkakrotne wymycie gorącym roztworem sody i wypłukanie kilkakrotnie gorącą wodą. Odzież ochronną wyprać, wygotować i wyprasować gorącym żelazkiem. Ad. 9. Plastry odkażamy jeśli pochodzą z pni chorych na kiślicę i chorobę zarodnikowcową. Nie jest to możliwe w przypadku istnienia zgnilca złośliwego. Przy kiślicy plastry z martwym czerwiem należy spalić. Odkażamy pozostałe plastry. Miód w plastrach należy odwirować. Pierzgę usunąć przez namoczenie ich w 2% roztworze sody i odwirowanie w miodarce. Następnie komórki tych plastrów napełniamy 2% roztworem chinozolu i zanurzamy na 10 minut w tym roztworze. Chinazol usuwamy przez odwirowanie plastrów i wysuszenie. Plastry te poddaje się działaniu par kwasu octowego w temperaturze wyższej od 15°C przez 7 dni. Miód i pierzga w tak odkażonych plastrach nie wykazują szkodliwych właściwości po ich wstawieniu do rodziny pszczelej. Odkażanie to prowadzi się na wolnym powietrzu, bowiem pary kwasu octowego są szkodliwe dla ludzi. Ad. 10. Gruntowne odkażanie pasieki należy przeprowadzić w przypadku wystąpienia zgnilca złośliwego i ostrej formy kiślicy. Należy przesiedlić rodziny do czystych uli. Miodu z zarażonych pszczoł nie wolno używać do podkarmiania pszczoł. Można go spożytkować w gospodarstwie domowym do wypieków. Odkażanie uli i sprzętu należy przeprowadzić bardzo skrupulatnie (opisano wyżej). Wszystkie części wyposażenia uli, które nie mogą być odkażane - spalić. Wykopać dość głęboki dół. Tam myć ręce i wylewać używane płyny i roztwory do odkażania uli i sprzętu. Dół starannie zasypać. Przed wylotkami uli, na toczku polać świeżo gaszonym wapniem i przekopać. Tam można ustawiać ule z przesiedlonymi rodzinami. Ad. 11. Stosuje się następujące środki odkażające: spirytus skażony, kwas karbolowy, formalinę, chinozyl, kwas octowy, sodę kaustyczną i świeżo gaszone wapno. Spirytus używa się do zmywania rąk i narzędzi z kitu pszczelego oraz do opalania metalowych narzędzi używanych przy pracy w pasiece. Kwas karbolowy (fenol) wpływa uśmierniająco na pszczoły. Używany przy przeglądach szczególnie złośliwych rodzin. Służy także do odkażania rąk oraz drobnego sprzętu metalowego. Używany w postaci 1% roztworu. Formalina (40% roztwór formaldehydu płynnego) używana w postaci 4% roztworu do odkażania plastrów przy chorobie zarodnikowcowej. W tej postaci używana także do mycia wnętrza ula zanieczyszczonego odchodami pszczoł chorych na biegunkę. Chinozyl używany w postaci 2% roztworu do odkażania plastrów przy kiślicy oraz do odkażania rąk. Lodowaty kwas octowy w postaci stężonej (98%) używany jest przy chorobie zarodnikowcowej. Plastry poddaje się działaniu par kwasu. Sam kwas stosuje się do odkażania wnętrza ula. Odkaża się parami także maty i poduszki. Jest on silnie żrący, działa niekorzystnie na błony śluzowe. Należy obchodzić się z nim ostrożnie. Świeżo gaszone wapno w postaci 10% roztworu używane jest do odkażania toczka. Przyrządza się go gasząc 1 kg wapna 1 litrem wody i dodając jeszcze 8 litrów wody. Wapno należy zalać wodą, a nie odwrotnie. Można bowiem ulec poparzeniu przez rozpryskanie się gorącej wody.